



Městská knihovna v Praze

SALOME

Oscar Wilde



Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60 Kč** za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Salome
Drama o jednom dějství
Oscar Wilde

Přeložil Otakar Theer

Znění tohoto textu vychází z díla [Salome](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím J. Otto v roce 1905. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.



Text díla (Oscar Wilde: Salome), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.



Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 3. 12. 2018.



Předmluva

Oskar Wilde se narodil 15. října 1856 v Dublině ze staré šlechtické rodiny irské. Jeho otec byl vášnivý starožitník, matka známá spisovatelka irská, horlivě činná v politickém zápase Irů za svobodu. Po otci zdědil Wilde hřmotnou, trochu těžkopádnou postavu, smysl pro skvosty, pro umělecké předměty a pro luxus; po matce, jak sám se domníval, a kterou proto velice miloval, své skvělé nadání. Těm, kdo v životě i v pracích spisovatelových hledají známky plemenné, dává irský původ Wildův podnět, aby jím vykládali jeho ohnivou a vášnivou fantasií, vyznačující Iry a předky jejich již za galských dob vůči Angličanům, a onu nepřemožitelnou nechuť Wildovu k houževnaté práci, k dobývání skutečného života, k pravidelnému zaměstnání, jež tvoří jinak základní rys anglické povahy. A konečně jednak vychováním v anglickém prostředí, jednak příslušenstvím k degenerovanému a potlačenému plemeni mohou vykládat jeho úsilnou a přepjatou snahu po dokonalé korektnosti a zdrženlivosti ve společnosti, vedle toho však neřízenou a tvrdošijnou vůli oddávat se v soukromí náruživě všem osobním zálibám a sklonnostem, ničit svévolně fyzicky i společensky svůj život.

Na škole v Dublině a na universitě v Oxfordě projevovala se jeho povaha jen živostí, těkavostí a opravdovým talentem k básnictví. Dostával universitní ceny za své básně, hojně kupované a čtené.

O Wildově zaměstnání v době pouniversitní až do jeho americké cesty roku 1889 není v životopisech mnoho určitých zpráv. Žil rád skvěle a v přepychu, ale měl často nouzi o peníze. Společensky dovedl být neobyčejně duchaplný, ale získával poměrně málo opravdových styků a málo přátel. Byl naivně sobecký, ale při tom milý a soucitný, mnohým zdál se přepjatým ve své snaze po souladném zevnějšku a póse, svými paradoxy a těkavostí svého hlubokého, ostře pozorujícího a soudícího intelektu. I jeho přátelé

pozorují na něm v té době výstřední snahu po zevní nápadnosti, úsilné napodobení slavných lidí v chůzi, ve zvycích, a nápadnou nechuť k práci.

V třiatřiceti letech podnikl Wilde cestu do Ameriky. Usiloval patrně stát se rázem slavným a bohatým, byl si vědom své tvůrčí síly a hledal nejvhodnější formu k jejímu rozvíjení. V Americe pořádal přednášky, zdá se však, že neměl úspěchu, třeba že zprávy přátel mluví o neúspěchu spíše jen hmotném. Americký svět a nutnost zápasit se skutečností, s prózou života, působily naň, aspoň zevně tím, že se uklidnil, že nabyl větší chuti k práci doma, a že ve svém vystupování nabyl zdrženlivější a chladnější formy.

Do doby jeho americké cesty kladou vznik jeho první dramatické práce, „Vévodkyně z Paduy“¹. Je celá téměř složena z reminiscencí; mimo „zálibu v italské historii, projevenou již na universitě, tuším, dithyrambickou básní na Ravennu, jsou v té jeho první truchlohře celé scény ze Shakespeara, scéna soudní, komické scény lidové, vzpomínky z Romea a Julie atd., mimo to silný vliv romantické literatury francouzské, ale přesto je to dílo čistě individuální, vášnivě umělecké a prosvětlené jednotně hluboce cítícím duchem.

Po návratu z Ameriky rád žil v Paříži, pohyboval se rád ve vznešené společnosti a byl, jak praví jeho přátelé, neúnavný ve vypravování pohádek, anekdot a nepřekonatelný v aforismech. V jeho umělecké práci i v jeho životě počíná se objevovati nezkrotná touha po kráse, po ušlechtilosti, žízeň po kráse věčné, ve všech jejích formách od Orientu k Helladě a do středověku. Rád by snil a prožil život celého lidstva v jeho nejkrásnějších rozkvětech. Básní „Sfinx“, kterou kladou do této doby, v meditaci o výjevech, které zřela sfinga po staletí míjet před sebou, je vyslovena až bolestně tato touha.

Zatím dobyl Wilde celou literární a uměleckou Paříž, stýkal se s nejslavnějšími jmény, a když se vrátil do Londýna, byl ve francouz-

1 Vévodkyně padovská, 1883. *Pozn. red.*

ském světě literárním více znám než doma. V Anglii seznámil se se zámožnou dublinskou dámou a oženil se s ní. Jeho známí praví, že manželství to nebylo nešťastné. Hmotné postavení Wildovo se však neupevnilo. Jměním manželky nemohl disponovati, a tak nezbylo mu než úsilně vydělávat peníze články a přednáškami po venkově. Na krátký čas stal se také redaktorem módního listu, ale jeho nechuť k pravidelnému zaměstnání byla tak nepřekonatelná, že i toho se vzdal. Nechtěl však také provozovat jen řemeslo literární, psal jen z vnitřní své potřeby, a tak žil několik let v dosti značných finančních nesnázích, zvláště když musil se starati o rodinu, dva chlapce, které upřímně měl rád. Až rokem 1892 počala ona krátká, ale skvělá perioda jeho života. Napsal r. 1893 francouzsky „Salome“ – kterou teprve jeho přítel lord Douglas² přeložil do angličtiny – napsal jediný svůj román „Obraz Doriana Graye“, a počal psát svoje anglická dramata, která hned dobyla anglická jeviště, hojně se hrála a získala mu neobyčejný příjem. „Vějíř lady Windermere“ (z roku 1892), „Bezvýznamná paní“³ (z roku 1893), „Ideální manžel“ (z 3. ledna) a „Triviální komedie pro vážné lidi“, nadepsaná „The Importance of being Earnest“⁴ (z 14. února 1895), ovládaly divadelní saisonu, těsně téměř před katastrofou.

V těchto letech hmotného přepychu a skvělého společenského postavení ve společnosti londýnské projevil se u Wilda homosexuální sklon, kterému bylo oddáno i nemálo členů vznešené společnosti londýnské. Soukromý život Wildův počal býti předmětem rozmluv, a markýz z Queensbury počal jej obviňovati veřejně ze svádění svého syna lorda Douglase. Wilde chtěl se postaviti veřejnému mínění, chtěl provéstí důkaz, že není za svůj soukromý

2 Lord Alfred Douglas (1870–1945), britský autor, básník a překladatel, známý i jako politický komentátor, přítel a obdivovatel Oscara Wilda. *Pozn. red.*

3 Bezvýznamná žena. *Pozn. red.*

4 Jak je důležité míti Filipa. *Pozn. red.*

život zodpověden veřejnosti; vrátil se z cesty, kterou se svým přítelem podnikl po Riviéře a severní Africe, unaven životem a rozčleněn stále se šířící pomluvou, která podkopávala jeho postavení ve společnosti. Žaloval markýze z Queensbury pro utržení na cti. Proces, který se rozvinul, když byl pak nucen žalobu vzít zpět, prohrál; ne svým proviněním, ale tvrdošíjností, se kterou stál na tom, aby byl souzen. Měl dosti času odejít z Anglie a vyhnout se soudu, věděl dobře, že skandál ve společnosti londýnské je již neodvratný, mohl dokonce po prvním soudu, kdy porotci se nesjednotili na rozsudku a on propuštěn za kauci na svobodu, ještě prchnouti, ale zůstal, před soudem samovolně se hnal do záhuby, dráždě svými výroky soudce, trvaje na svém, že literatura i umění nepodléhají ethickému soudu, a že umělec je nezodpověden, neužil ani zbraně, kterou mu přátelé dodali do vězení, aby se sebevraždou vyhnul rozsudku, a tak 30. dubna 1895, dva neb tři měsíce po slavných úspěších svých posledních her na londýnských divadlech, byl odsouzen na dvě léta do těžkého žaláře s nucenou prací.

V tomto osudu Wildově je mnoho jeho vlastní touhy po bolesti a utrpení, podivné touhy náruživého člověka a geniálního umělce, když vyžil život požitků, samovolně oddat se životu utrpení. On ovšem netušil, co je skutečnost; v době slávy a přepychu vždy stál jen na svém, řídil se sám sebou navzdory skutečnosti, žil jako ve snu, rozvíjejícím se z jeho umění a z jeho požitků, a necítil, když vrhl se do utrpení, že zničí svoji existenci, že nebude záviset již jen na něm, bude-li se chtít vrátit do společnosti, bez níž nedovedl žít. Vězení bylo pro něho velikou mukou. Byl zavřen nejprve ve vězení wandsworthském, a převeden později do Reading Gaolu. Tížila jej samota a nucené mlčení, tížila jej hrubá práce rozplétání provazů, z počátku též řád vězeňský, krutě vykládaný surovým ředitelem. Později směl číst a psát, navštívila jej žena, několik, ale málo přátel, nový ředitel byl shovívavý a rozuměl jeho duševnímu stavu, dovolil mu dopisovat si se známými. Z vězení vyšel sice zdrav, ale spole-

čensky a hmotně zničen. Již ve vězení měl chvíle, v nichž chápal, že nelze činiti pokusy se životem. Jeho hry zmizely z divadel, jeho knihy byly vzaty z knihkupeckého trhu, společnost ho neuznala, několik vytrvalých přátel mělo s ním shovívavost a lítost, pocit pro něho nejhroznější. Z počátku činil pokusy začít nový život, zdálo se mu, že mu nastává „vita nova“. Za doby ve vězení a krátce nato povstaly dvě z nejkrásnějších a nejhlubších jeho děl: „Ballada z Readingu“⁵ o oběšení vojáka, jenž zavraždil svoji milou, znící jako hrozné úpěnní vězně v jeho kruté bolesti duševní, a kniha „De profundis“ čili „epistola de carcere et vinculis“, jak ji nazval v jednom ze svých listů, kniha vzácná svým hlubokým názorem na život a svým krásným, úchvatným vyznáním. Citují ještě z té doby požalární pod jeho jménem list, který uveřejnil ve prospěch žaláříka propuštěného ze služby, poněvadž hleděl ulehčiti osud zanedbaných dětí, zavřených ve vězení s dospělými zločinci, list plný soucitu s dětmi a trpícími, dojemný svým klidem, necitelností vůči vlastní strasti při pohledu na utrpení spoluvězňů.

Je patrné na těchto jeho dílech, že jeho tvůrčí síla, jeho hluboký intelekt, jeho genialita neutrpěly vězením. Jeho duch byl umělecky silný a překonal ty strasti, a když vyšel, byl pln nových záměrů. Chtěl znovu a jinak bojovat se životem. Z počátku, maje trochu peněz, věnovaných neznámou dámou, bydlil pod jménem Sebastian Melmoth v zapomenuté vesnici blízko lázní Dieppe, chtěl se přinutit k životu v ústraní, k idyle venkovského žití s celními zřízenci, jimž půjčoval romány, s farářem, který mu vyhradil sedadlo ve venkovském svém kostelíku, s dětmi, kterým rád vyprávěl a které čistě a soucitně miloval; snil o tom, že napíše nové divadelní kusy, jimiž přinutí veřejnost k obdivu, činil plány k povídce o Jidášovi, k dramatu o Faraonovi; zatím však také uchvácen touhou po starém luxusním životě společenském, objevil se v módních lázních, svou

5 Vězeňská balada z Readingu, Balada o žaláři v Readingu. *Pozn. red.*

štedrostí získal i kruh známých, a ti, pokud platil, byli ochotni s ním chodit a stolovat navzdory společnosti anglické, která ho nenávisťně bojkotovala, a společnosti francouzské, která si ho nevšímala. Nadlouho nesnesl ten život, a přes prosby svých přátel, přes vyhrůžky, že rodina jeho ženy nebude mu vypláceti roční rentu – žena nežila s ním, a pravomoc nad syny byla mu vzata – vrátil se k svému příteli, lordu Douglasovi, a žil s ním v jeho italské vile, až zakročením markýza z Queensbury – který odepřel svému synu všechny peněžité prostředky – byli rozloučeni, a Wilde odešel do Paříže, do chudé latinské čtvrti, kde živořil z peněz ženou mu zasílaných, psal anonymně, skládal prý i divadelní hry v Londýně s úspěchem hrané, žil zanedbán a mezi nejzanedbanějšími, až těžce se roznemohl, byl zaopatřen katolickým knězem, zemřel bez přátel, a pochován byl na jednom ze hřbitovů pařížských – hrob není znám – koncem listopadu 1900.

Tato data z jeho života nejsou nikterak tak spolehlivá, jak by se zdálo, když žijí dosud jeho přátelé, snad i jeho rodina, když napsáno o něm v těch několika letech po jeho smrti tolik vzpomínek, essayí a úvodů k jeho spisům. Po jeho odsouzení zhasl pro něho zájem veřejnosti i literatury nadobro. V Anglii až dosud je nemožný, po jeho smrti však počal živější interes v Německu, kde překládali o závod, bohužel však špatně, jeho spisy, v Americe, kde je přetiskovali z originálu, a ve Francii, kde psali naň vzpomínky. Ale je velmi málo kritičnosti, málo klidu, a právě tak málo opravdovosti a vášnivého přesvědčení v celé té wildovské literatuře. Jeho odsouzení stále a ve všem vadí ať pro neb proti, a rozechvívá úsudek. Jeho přátelé, známí a ctitelé, Gide, Mauclair, Blei, Meyerfeld, Ernest La Jeunesse, H. Ewers⁶ podávají anekdoty, vzpomínky z jeho života, ale to vše

6 André Gide (1869–1951), francouzský prozaik a dramatik, držitel Nobelovy ceny; Camille Mauclair (1872–1945), francouzský básník a kritik; Franz Blei

je příliš málo vroucí a také příliš málo kritické, aby to bylo buď umělecké neb vědecké. Ani neozařují, ani nepitvají jeho život, a jeho životopisci, Angličan Sherard a Němec Hagemann⁷, píšící o svém příteli a známém knihy vzpomínek a studií, nedovedou postavit pevně svoji individualitu proti jeho výrazné osobnosti. Sherard ztrácí se v sympatii, vzpomínkách a soustrasti, Hagemann přes titul své knihy, označující ji za studii k moderní světové literatuře, a přes systematické dělení své knihy je docela směšný svou kritickou pósou a shovívavým, sebevědomě nestranným soudcováním. A přece jsme v životopisných datech a v údajích, tak důležitých, jako jsou doby vzniku jeho děl a data událostí, rozhodných pro jeho život, odkázáni jen na tato díla a na ony vzpomínky přátel, jež kreslí živé podobizny skvělého společníka a dandyho z doby pařížského pobytu, neholeného, zanedbaného vězně s rozedřenými prsty a krvavými nehty, idylický pobyt v přímořské vesničce krátce po propuštění, těkavé procházky štvaného muže v jižní Itálii, úchvatné sny, které vyprávěl, když posledně bydlil s přítelem, zanedbaného gentlemana bez peněz, s otřepeným prádlem, bloudícího po boulevardech a z útrpnosti hoštěného po kavárnách bývalými známými – ale to vše podává asi sotva stín jeho skvělé osobnosti, kterou dovedl poutat společnost, a jeho ducha, kterým si podmaňoval, koho chtěl.

V té literatuře o Wildovi je sice mnoho scén, mnoho charakteristických výroků, mnoho podrobností – ale schází celá dlouhá léta jeho života, a pak ty zprávy mají povětšinou podivnou příchut'

(1871–1942), rakouský esejist a kritik, překladatel Wildova díla do němčiny; Max Meyerfeld (1875–1940), německý publicista, překládal též některá Wildova díla do němčiny; Ernest La Jeunesse (1874–1917), francouzský spisovatel, literární kritik a karikaturista; Hanns Heinz Ewers (1871–1943), německý autor povídek a románů, herec, básník a filozof. *Pozn. red.*

7 Robert Harborough Sherard (1861–1943), britský publicista, přítel O. Wilda a autor jeho biografii; Carl Hagemann (1871–1945), německý divadelní ředitel a teoretik. *Pozn. red.*

sensace a chtěnosti, úmyslného barvení. Když byl veden – v pou-
tech – známý hluboce před ním smekl. Když převáděli jej v zástupu
spoutaných trestanců z jednoho vězení do druhého, poznal jej kdosi
venku a plivl mu do tváře. Když blížil se čas jeho propuštění, sdělil
mu ředitel, že nějací Američané nabízejí mu značnou sumu peněz,
napíše-li jim paměti z vězení a podepíše-li se. On však nechtěl s nimi
mluviti, právě, že nevědí, že mají co činit s gentlemanem.

Takových scén je vypravováno množství – zájem o Wilda v po-
sledních letech, kdy znovu ožil, byl víc senační než umělecký – ale
tolik necharakterisují tyto věci tak jeho život a jeho povahu, aby
vedly v soulad podivuhodný poměr mezi jeho životem a dílem.

Bohužel, ani jeho díla dnes nejsou přístupna v podobě, kterou
zasluhují svojí cenou. Původní tisky svého času naprosto zmizely
z oběhu a staly se zvláštností, draho prodávanou bibliofilům. Pře-
klady německé, pořizované nahodile, reklamně a narychlo, byly
špatné a mrzačené. Americké přetisky nejsou spolehlivé, a tak přes
značný zájem o Wilda, který poslední dobou přechází z touhy po
sensačnosti vždy určitěji v zájem umělecký, není ani uměleckého
portrétu ani vědeckého životopisu tohoto muže, jenž jako umělec
je neobyčejně vzácným květem devatenáctého století, a není také
kritického vydání originálů, ani dokonalých souborných překladů
jeho děl, v nichž by bylo neporušeně uloženo jeho vonné umění. Ani
pouhý výčet jeho prací, který pořídil nejúplněji Hagemann ke své
publikaci „Wilde-Brevier“, není úplný a správný.

Literární žeň Wildova není velká. Nechtěl ani býti literárně plodný.
Jeho básnické umění projevilo se ještě více než v básni na „Sfingu“,
v „baladě z Reading Gaolu“. Jeho něžné vyprávěcí umění a zlaté i ba-
revné sny jeho gallské fantasmie rozkvetly ve dvou sbírkách pohádek.
Jeho názory o umění a o kritice, nejumělečtější a nejindividuálnější
jaké kdy byly prosloveny, jsou uchovány v jeho „Intentions“ a v jeho
sbírkách aforismů a v dialozích románu „Obraz Doriana Graye“. Jeho

názor o společnosti, o právu bezprávných na život, o vývoji lidstva k ideálu volného a uměleckého žití je v eseji o socialismu, oné pozoruhodné studii, kterou zneprátnil si jak vznešenou společnost, tak žurnalism, jímž pohrdal. Jeho divadelní hry konečně rozvíjejí jeho zázračnou techniku kombinační, a podivuhodný talent, a nadto s neobyčejným uměním, zaujat obecenstvo, spojují určitě vyloženou tendenci, podat mínění autorovo o společnosti, v které se pohybuje, hájit jeho názor o právu silného jednotlivce, žít nezodpovědně veřejné morálce. Jeho poslední hry, ona komedie, v níž s převahou geniálního a intelektuálně neskonale hlubšího člověka posmívá se společnosti, v níž žije, a v dramatu o ideálním choti, v němž staví se proti ethickému vyrovnávání viny pokáním, jakmile viník má dosti energie a síly uplatnit se, podmaňovat si okolí, a pracovat pro zájem celku – jakoby předem obhajovat pro soudní síň svůj život. Tato předtucha katastrofy, ono vidění vlastního běhu života do budoucna, prosvítá až úzkostně z jeho umění, ať píše o malíři traviči, ať líčí Doriana Graye, ať vypráví své pohádky. Poznal sám tuto svoji předtuchu, když psal ve vězení své vyznání „De profundis“. Tam vyložil všecek svůj život, všechny své sny, své touhy i sklonnosti. Rozsoudil jasně a hluboce sám nad sebou, a vyložil svoje duševní strasti o smrti, o osudu, o náboženství, o společnosti. Účtoval jen sám s sebou, jsa si plně vědom své velikosti i své bídy, ale jeho zpověď je tak všelidská a tak hluboká cítěním i myšlením, že obnažuje přede všemi duši lidskou v bolestech jejích upřímněji, než dovede to většina lidí říci sama sobě – a to tím méně, že zrodilo se málo lidských bytostí, tak jasně vidoucích samy sebe, tak ostře poznávajících rozdíl vnější skutečnosti a vnitřního života, a tak vědomě cítících život, vlastní svou tvůrčí sílu.

Wildova „Salome“ vznikla v jeho zevně nejskvělejší době, v roce 1893, kdy počal být slaven, obléhán přáteli, zahrnován penězi, kdy počal opíjet se životem. Jeho přítel Sherard vypravuje, jak ji psal

s rozkošnickým zájmem, jak lehce a svěže tvořil francouzsky, hledaje ve francouzské řeči vzácnější odstíny pro nekonečnou stupnici citových světél a stínů, jež se chvějně míhají v tomto díle, znícím jako Chopinovo nouturno, založeném na šíleně vášnivém a s chladnou geniální virtuositou rozvedeném thematě. Biblické krotké thema o tanci Salome, dcery Herodie, před Herodem o hlavu Jana Křtitele, tak naivně náruživé v starých rukopisných miniaturách středověku, tak dekorativně strnulé v obrazech pozdějších, tak často využitě za podklad k uměleckým plátnům od mistrů, kteří ho užívali za vděčný podnět k zpodobení tančící postavy ženy, mrtvé hlavy, neb k rozvíření orientalské nádhery skupin a kostýmů, nabývá od staletí k staletí stále náruživějšího výrazu. Postavy Salome, Jana, Heroda a Herodie nabývají svého a vášnivého vnitřního života, napjatá duševní nálada stává se stále chvějnější, a vyvolává touhu po reálném a dramatickém zobrazení. Sudermann⁸ pokouší se o ně patheticky svojí hrou, Loie Fullerová⁹ s několika autory užívá jí k pohádkovým obrazům feerie, opojující barevnými světly, náladovými prospekty, hýřivými a rafinovanými tanečními gesty, Flaubert z nahromaděné spousty kulturních a historických dokumentů, vyvolává povídku přetíženu životnými detaily – ale nikdo nevyvrcholil tuto scénu tak mohutnou náruživostí, tak těžkou a bohatou náladou, tak jednotnou koncepcí a smělou dějovou kombinací, tak cítěným životem, jako Wilde. A nikdo neovládl a neprocítil tak hluboce a prostě celé dílo, neosvětlil je tak umělecky dokonale ze svého nitra, nestvořil je s tak nezkroutnou žízňí po umělecky dokonalém výtvoru. V „Salome“ se Wilde nejvášnivěji a také umělecky nejzdrženlivěji oddal sám sobě. Byl na vrcholu, octl se v onom zázračném ovzduší, v němž rozvili

8 Hermann Sudermann (1857–1928), německý spisovatel a dramatik. *Pozn. red.*

9 Loie Fullerová (1862–1928), americká herečka a tanečnice, známá moderním pojetím tance. *Pozn. red.*

se Whistler¹⁰ a Beardsley¹¹, žil s těmito muži, z nichž první byl mu popudem k jeho reflexím o umění, a druhý přísál se horečnými rty k jeho dílu a nechal rozkvést postavu Salome, Herodovy vise, předtuchy o měsíci, scény s Jochanaanem ve svých horoucně symbolických ornamentech a jedovatě vonných kresbách. Cítil a hltal život, se vším náruživostí, se vším uměním, se vším geniální zuřivostí své duše, a jako píseň tichého, ale náruživého rozechvění svého srdce, jako velkou rozkoš svého života, psal toto své dílo. Stvořil postavu dívky, jež jest věčným typem nezkrtného pudu lidské duše, stvořil postavu proroka askety, jenž božským svým posláním stanul nad slepými pudy, ovládajícími svět kolem něho, ale oběma dal zaniknout stejně náhodně, onou slepou mocí, oním osudem, jímž vnějšek ovládá lidi, pohybující se v něm se svými velkými vášněmi a velkými sny.

„Salome“ vychází dnes česky jako text ke hře na Národním divadle. Byla psána pro Sarah Bernhardtovou¹², která však, majíc již rukopis, nehrála jí, když básník zatím octl se ve vyšetřování. Po smrti autorově pokusila se o hru německá jeviště, v Mnichově, v Berlíně, ve Vídni, ne vždy se zdarem. Jakých umělců a jakých lidí je potřeba, aby tato podivná orchidea neztratila na jevišti své křehké tvary, vzácné zbarvení a svoji těžkou vůni!

Mimo ni přeložena česky také „Ballada z Readingu“ v Moderní Revui. Z jeho pohádek „Šťastný princ“, rovněž v Moderní Revui, pohádky pro děti ve Žni z literatur, tytéž i s druhou sbírkou pohádek pod titulem „Dvě knihy pohádek“ v Anglické knihovně Ottově

10 James Abbott McNeill Whistler (1834–1903), britský malíř a grafik, společně s O. Wildem představitel estetického hnutí. *Pozn. red.*

11 Aubrey Beardsley (1872–1898), britský kreslíř a ilustrátor. *Pozn. red.*

12 Sarah Bernhardtová (1844–1923), slavná francouzská divadelní herečka. *Pozn. red.*

č. 15., hlavní část Wildových „Intentions“ o kritice jako umění v loňském ročníku Volných směrů od F. X. Šaldy a román „Obraz Doriana Graye“ J. Boreckým a Ant. Tillem v Románové knihovně Máje. Z her Wildových hrána dosud jen jedna jeho komedie na divadle smíchovském.

Václav Tille¹³

13 Úvodní literárněvědní studie pro knižní vydání z roku 1905 je ponechána bez jazykových úprav. *Pozn. red.*

OSOBY

Herodes, tetrarcha¹⁴ judejský
Jochanaan, prorok
Mladý Syřan, setník tělesné stráže
Tigellinus, mladý Říman
Kappadočan¹⁵, římský bojovník
Nubičan, římský bojovník
Dva římsští vojáci
Herodiin panoš
Pět Židů
Dva Nazarenští
Farizej
Saducejský
Manasse, otrok
Naaman, kat
Herodias, žena tetrarchova
Salome, její dcera

Římané, tetrarchův dvůr, otroci, otrokyně.

Jevištěm je veliká terasa v paláci Herodově, sousedící s hodovnou. V pozadí mohutné schodiště. Opodál stará cisterna, bronzí vroubená. Je večer, měsíc svítí.

14 Vládce čtvrtiny území, která vznikla po rozdělení dobytého teritoria Římany. *Pozn. red.*

15 Kappadokie v té době zaujímal oblast od pohoří Taurus k Černému moři. *Pozn. red.*

MLADÝ SYŘAN hledí napjatě k palácové bráně. Vedle něho panoš HERODIE. V pozadí na schodišti vlevo NAAMAN kat, opíraje se oběma rukama o meč; stojí za cisternou. KAPPADOČAN a NUBIČAN vpravo v bráně. PRVNÍ VOJÁK sedí vpravo na kamenné lavici blízko cisterny, DRUHÝ VOJÁK leží na kamenné lavici vpředu. Později ozve se z cisterny JOCHANAANŮV HLAS.

Obě brány, jimiž se vchází, jsou osvětleny. Jinak je na jevišti tma.

MLADÝ SYŘAN:

Jak krásná je dnes večer princezna Salome!

PANOŠ:

Podívej se na měsíc! Jak je podivný! Jako žena, která vystupuje z hrobu. Jako mrtvá žena. Mohlo by se říci, že hledá mrtvé věci.

MLADÝ SYŘAN:

Je velice podivný, podobá se mladé kněžně, žlutým závojem zahalené, jejíž nohy jsou jako ze stříbra. Podobá se princezně, jejíž nohy jsou jako bílí holoubci. Zdá se, jako by tančil.

PANOŠ:

Podobá se mrtvé ženě. Zvolna plouží se v dál.

(Hluk v hodovně.)

PRVNÍ VOJÁK:

Jaký to hluk? Řve to divá zvěř?

DRUHÝ VOJÁK:

Židé – toť jsou jejich způsoby; přou se opět o svou víru.

PRVNÍ VOJÁK:

Proč se o to přou?

DRUHÝ VOJÁK:

Nevím. Činí tak vždy. Farizeové tvrdí ku příkladu, že andělé jsou, kdežto saduceové¹⁶ to popírají.

PRVNÍ VOJÁK:

K smíchu – hádat se o to!

MLADÝ SYŘAN:

Jak krásná je dnes večer princezna Salome!

PANOŠ:

Stále se na ni díváš. Přespříliš se na ni díváš. Není dobře dívat se tak na lidi, může se přihodit něco strašlivého.

MLADÝ SYŘAN:

Překrásná je dnešního večera.

PRVNÍ VOJÁK:

(hledí ze svého místa do palácové brány)

Tetrarcha vypadá zachmuřeně.

16 Farizeové a saduceové byli představiteli teologických, sociálních a politických názorových proudů antického judaismu. *Pozn. red.*

DRUHÝ VOJÁK:

(přistupuje k němu)

Ano, vypadá zachmuřeně.

PRVNÍ VOJÁK:

Dívá se na něco.

DRUHÝ VOJÁK:

Na někoho.

PRVNÍ VOJÁK:

Na koho?

DRUHÝ VOJÁK:

Nevím.

KAPPADOČAN A NUBIČAN:

(přistupují k ostatním vojákům)

MLADÝ SYŘAN:

Není princezna ubledlá? Nikdy jsem ji neviděl tak bledou.
Nevypadá jak obraz bílé růže na stříbrném zrcadle?

PANOŠ:

Nedívej se na ni! Přespříliš díváš se na ni!

PRVNÍ VOJÁK:

Herodias naplnila tetrarchovi pohár.

KAPPADOČAN:

Ta s tou černou, perlami posázenou ozdobou na hlavě a s vlasem modře poprášným je královna Herodias?

PRVNÍ VOJÁK:

Ano, toť ona; je to tetrarchova žena.

DRUHÝ VOJÁK:

Tetrarcha pije velice rád víno. Má tři druhy vína: jedno z ostrova Samu, barvy šarlatové jako císařský plášť.

KAPPADOČAN:

Neviděl jsem nikdy císaře.

DRUHÝ VOJÁK:

Druhý druh je z města Cyru; je žluté jako zlato.

KAPPADOČAN:

Mám velice rád zlato.

DRUHÝ VOJÁK:

Třetí ze Sicílie, rudé jako krev.

NUBIČAN:

V naší zemi milují bohové velice krev. Dvakrát do roka obětujeme jim mládence a panny; padesát mládenců a sto panen. A přece jim, jak se zdá, nikdy nedáváme dost; jsou k nám tuze zatvrzelí.

KAPPADOČAN:

V naší zemi není již bohů; Římané je vyhnali. Říká se, že prý prchli do hor, ale já tomu nevěřím. Tři noci strávil jsem v horách, chtěl jsem je vyhledat, ale nenašel jsem jich. Konečně jsem na ně volal jejich jmény; neukázali se však. Jsou asi mrtvi.

PRVNÍ VOJÁK:

Židé se modlí k bohu, kterého nikdo neviděl.

KAPPADOČAN:

Nechápu.

PRVNÍ VOJÁK:

Věří vůbec jen v neviditelné věci.

KAPPADOČAN:

K smíchu!

JOCHANAANŮV HLAS:

Po mně přijde ten, jenž bude mocnější než já. Nejsm hoděn rozvázat řemínků na jeho nohou. Pod jeho krokem zajásají pustiny a vykvetou jako lilie. Oči slepých spatří světlo denní, a uši hluchých se otevrou; novorozený vloží ruku v doupe drakovo a lvy za hřívu povede.

DRUHÝ VOJÁK:

Řekni mu přec, aby byl zticha; povídá stále takové pošetilé věci.

PRVNÍ VOJÁK:

Ó ne! Je to zbožný muž. Je velice mírný. Denně mi děkuje, když mu jídlo přináším.

KAPPADOČAN:

Kdopak je to?

PRVNÍ VOJÁK:

Prorok.

KAPPADOČAN:

Jak se jmenuje?

PRVNÍ VOJÁK:

Jochanaan.

KAPPADOČAN:

Odkud přišel?

PRVNÍ VOJÁK:

Z pouště; živil se tam kobyilkami a medem divokých včel. Šat měl z velbloudí srsti a kolem beder kožený pás. Vypadal strašně divoce! Velký zástup lidu ho sledoval. Do konce učedníky měl!

KAPPADOČAN:

O čem to stále mluví?

PRVNÍ VOJÁK:

To my nikdy nevíme. Chvílemi mluví věci, z nichž jde hrůza; ale nelze tomu rozumět.

KAPPADOČAN:

Směl bych se naň někdy podívat?

PRVNÍ VOJÁK:

Ne, tetrarcha to zakázal.

MLADÝ SYŘAN:

Princezna si zakrývá tvář vějířem. Její bílé ručky podobají se poletujícím holubicím. Jsou jako bílí motýlové, právě jako bílí motýlové.

PANOŠ:

Nestarej se přec o to! Co se na ni díváš? Neměl by ses na ni dívat. Může se přihodit něco strašlivého.

KAPPADOČAN:

(ukazuje na cisternu)

Podivné vězení.

DRUHÝ VOJÁK:

Je to stará cisterna.

KAPPADOČAN:

Stará cisterna. Tam asi nebude zdrávo?

DRUHÝ VOJÁK:

Ó ne! Tetrarchův bratr ku příkladu – myslím jeho staršího bratra, prvního muže královny Herodie – byl tam dvanácte let zavřen a nezemřel. Konečně bylo nutno jej zardousit.

KAPPADOČAN:

Zardousit? Kdo se toho odvážil?

DRUHÝ VOJÁK:

(ukazuje na kata, černocho ohromné postavy)

Tamhleten, Naaman.

KAPPADOČAN:

Nebál se?

DRUHÝ VOJÁK:

Ne, Tetrarcha mu poslal svůj prsten.

KAPPADOČAN:

Jaký prsten?

DRUHÝ VOJÁK:

Prsten smrti. Proto neměl strachu.

KAPPADOČAN:

Je přeci hrozno, zardousit krále.

PRVNÍ VOJÁK:

Proč? Králové mají jen jedno hrdlo, jako ostatní lidé.

KAPPADOČAN:

Zdá se mi to přílišným.

MLADÝ SYŘAN:

Princezna vstává! Jde od stolu. Vypadá, jako by se nudila. Ach! Přichází sem! Ano, přímo k nám přichází! Jak je bledá! Tak jsem jí ještě neviděl.

PANOŠ:

Nedívej se na ni. Prosím tě, nedívej se na ni!

MLADÝ SYŘAN:

Jako zbloudilá holubice, jako narcis, jenž se kolébá ve větru, jako stříbrná květina!

SALOME:

(přichází z paláce)

Ne, nezůstanu, nemohu zůstat! Proč se na mne tetrarcha neustále dívá těma krtčíma očima zpod cukajících víček? Toť zvláštní, že manžel mé matky se na mne tak dívá. Já však vím, co to znamená – ano, vím to.

MLADÝ SYŘAN:

Vy jste opustila tabuli, princezno?

SALOME:

Ach, svěží je tu vzduch, konečně možno dýchat! Tam uvnitř je plno jeruzalémských židů, kteří se ještě rozsápou na kusy pro své hloupé obřady; a barbarů, kteří neustále pijí a rozlévají víno po zemi; a sardonských Řeků s podmalovanými očima, nalíčenými tvářemi a kučeravým načesaným vlasem; a lstivých mlčenlivých Egyptanů s dlouhými nehty z ledvince a hnědými plášti; a nemotorných, brutálních Římanů, kteří

stále proklínají. Sprostá sběh, a počínají si, jako by mysli, že patří k nejvyšší šlechtě!

MLADÝ SYŘAN:

Nechtěla byste usednout, princezno?

PANOŠ:

Proč na ni mluvíš? Co se na ni tak díváš? Stane se něco strašného.

SALOME:

Jak sladko je vidět měsíc! Vypadá jako drobný peníz. Podobá se stříbrné květině. Je chladný a čistý, měsíc rozhodně je čistý, má krásu čistoty – ano, je čistý. Nebyl nikdy poskvrněn. Jeho se nikdy nikdo nedotkl, jako těch ostatních božstev.

HLAS JOCHANANŮV:

Pán přišel. Syn člověka přišel! Kentauři skryli se ve vodách, a Sirény opustily řeky a skrývají se v houštinách lesních.

SALOME:

Kdo to volal?

DRUHÝ VOJÁK:

Prorok, princezno.

SALOME:

Ach, prorok, z něhož má tetrarcha takový strach?

DRUHÝ VOJÁK:

O tom nevíme, princezno; prorok Jochanaan to je.

MLADÝ SYŘAN:

Poroučíte, princezno, abych vám dal přinést nosítka? Je tuze krásně v zahradě.

SALOME:

Říká strašné věci o mé matce, že?

DRUHÝ VOJÁK:

Nerozumíme tomu nikdy, co mluví, princezno.

SALOME:

Ó ano, říká o ní strašné věci.

OTROK MANASSE:

(přichází z paláce)

Princezno, tetrarcha vás prosí, abyste se vrátila k tabuli.

SALOME:

Nechci se vrátit.

MLADÝ SYŘAN:

Odpusťte, princezno, mohlo by se přihodit něco zlého, nevrátíte-li se.

SALOME:

Prorok je již stár?

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, vraťte se přec, bylo by tak jistě lépe. Smím vás doprovodit?

SALOME:

Je stár ten prorok?

PRVNÍ VOJÁK:

Ne, princezno, je to zcela mladý muž.

DRUHÝ VOJÁK:

Kdo ví? Říkají o něm, že je to Eliáš.

SALOME:

Kdo je Eliáš?

DRUHÝ VOJÁK:

Byl kdysi prorokem této země, princezno.

MANASSE:

Jakou odpověď posílá princezna tetrarchovi?

HLAS JOCHANAANŮV:

Nejásej, země palestinská, proto, že zlomena je metla toho, jenž tě bil. Neboť z hadího semene zplozen bude drak, jehož plémě ptáčata pozře.

SALOME:

Jak zvláštní to hlas! Chtěla bych s ním mluvit.

PRVNÍ VOJÁK:

Nelze, princezno.

SALOME:

Já však chci.

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, bylo by opravdu lépe, kdybyste se vrátila k tabuli.

SALOME:

Nechť se prorok ukáže!

MANASSE:

(na pokyn mladého Syřana odchází do paláce)

PRVNÍ VOJÁK:

Toho se, princezno, nemůžeme odvážit.

SALOME:

(přistupuje k okraji cisterny a hledí dolů)

Jak temno je tam dole! Toť hrozno, vězet v tak tmavé jámě. Podobá se hrobu. *(Obrátí se k vojákům.)* Což jste mi nerozuměli? Nechť se prorok objeví, chci jej spatřit.

DRUHÝ VOJÁK:

Princezno, prosím vás, nežádejte toho od nás.

SALOME:

Necháváte mne dlouho čekat.

PRVNÍ VOJÁK:

Princezno, náš život patří vám, ale čeho si žádáte, nemůžeme my učinit, nechtějte toho od nás.

SALOME:

(hledíc na mladého Syřana)

Ach!

PANOŠ:

Ach, co se stane? Jistě něco strašlivého.

SALOME:

(jdouc k mladému Syřanu)

Učiníte to pro mne vy, Narabotho, že? Byla jsem vám vždy nakloněna. Učiníte to pro mne. Chci si toho vzácného proroka jen prohlédnout. Tolik se o něm vypravovalo, často slyšela jsem tetrarchu o něm hovořit. Myslím, že se ho bojí. A vy, Narabotho, se ho také bojíte?

MLADÝ SYŘAN:

Ne, princezno, nebojím se nikoho. Ale tetrarcha přikázal, aby nikdo nenadzdvíhoval příklopu z této studnice.

SALOME:

Vy mi to potěšení způsobíte, Narabotho, a zítra, až mne ponosou v nosítkách branou kolem krámů obchodníků s modlami, upustím pro vás květinu, zelenou květinu.

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, nemohu, nesmím.

SALOME:

(usmívajíc se)

Narabotho, vy to učiníte. Sám víte, že mi způsobíte to potěšení. A zítra, až mne ponosou přes most kolem krámů obchodníků s modlami, podívám se na vás skrze mušelínový závoj, podívám se na vás, Narabotho, a možná že se i usměju. Narabotho, podívejte se na mne! Víte jistě, že učiníte, čeho od vás žádám. Víte to dobře, že? Já to vím.

MLADÝ SYŘAN:

(dává znamení druhému vojákoví)

Nechte proroka vyjít, princezna přeje si ho spatřit.

DRUHÝ VOJÁK:

(sestupuje dolů do cisterny; je slyšet řinčení řetězů a přivření těžkých železných dveří)

SALOME:

Ach!

PANOŠ:

Ó jak je měsíc divný, jako ruka mrtvého, jenž se chce v rubáš zahalit.

MLADÝ SYŘAN:

Ano, je divný, jako princezna jantarových očí; usmívá se jako mladá princezna skrze mušelínová oblaka.

JOCHANAAN:

(provázen vojáky, vystupuje z cisterny)

SALOME:

(ucouvne, když na ni pohlédne)

JOCHANAAN:

(stane na okraji cisterny)

Kde jest ten, jehož pohár naplněn jest neřestí? Kde jest ten, jenž jednoho dne zajde v ploužném rouše, tkaném ze stříbra, před zraky veškerého lidu? Necht' přijde, aby uslyšel hlas toho, jehož volání znělo pouštěmi i hrady královskými.

SALOME:

O kom to mluví?

MLADÝ SYŘAN:

Nevíme, princezno.

JOCHANAAN:

Kde je ta, která zřela na zdi obrazy mužů, v barvách provedené, obrazy Chaldejců, která se vzdala chťičům jejich zraků, která poslala posly do Chaldeje?

SALOME:

Mluví o mé matce.

MLADÝ SYŘAN:

To najisto ne, princezno.

SALOME:

Přec; mluví o mé matce.

JOCHANAN:

Kde je ta, která se vzdala asyrským vůdcům, kteří mají bedra opásána a na hlavách pestré koruny? Kde je ta, jež se vzdala jinochům z Egypta, jichž lněný šat je pokryt kameny jacintovými¹⁷, těm, kteří mají zlaté štíty a stříbrné přilbice, a jichž těla jsou jako těla obrů? Necht' sestoupí z lůžka svých chtíčů, z lůžka krvesmilného, aby uslyšela slova toho, jenž připravuje cesty Páně, aby se kála ze svých hříchů! Není-li však již schopna pokání, nýbrž chce vytrvat ve svých ohavnostech, necht' přec jen přijde, neboť již třímá důtky trestu v pravici své Pán.

SALOME:

Strašné, strašné!

MLADÝ SYŘAN:

Nezůstávejte tu, princezno, prosím vás.

SALOME:

Nejstrašnější jsou jeho oči. Podobají se černým dřám, které byly pochodněmi vpáleny do tyrských koberců. Podobají se černým jámám, kde draci hnízdí, černým jámám Egypta, kde draci přebývají. Černým jezerům se podobají, ozářeným fantastickými lunami – věřte, bude ještě jednou mluvit!

17 Zlatožlutá odrůda zirkonu. *Pozn. red.*

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, zapřísahám vás, nezůstávejte tu.

SALOME:

Jak je hubený! Podobá se štíhlé soše ze slonoviny, obrazu na stříbře vytepanému, je jistě tak cudný jako měsíc. Podobá se měsíčnímu paprsku, stříbrnému měsíčnímu paprsku. Jeho tělo bude asi studeno jako sloň – chtěla bych si je zblízka prohlédnout!

MLADÝ SYŘAN:

Ne, ne, princezno!

SALOME:

Musím si jej zblízka prohlédnout.

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, princezno!

JOCHANAN:

Kdo je ta žena, jež se na mne dívá? Nechci, aby se na mne dívala. Proč na mne hledí zrakem, jehož zlatá záře proniká zpod kluzkých víček? Nevím, čím je, nechci to vědět; nechť odejde, s ní nechci mluvit.

SALOME:

Jsem Salome, dcera Herodie, princezna judejská.

JOCHANAAN:

Odstup ode mne, dcero babylonská! Nepřibližuj se k vyvolenému Páně! Tvoje matka naplnila zem ohavností svých skutků a hlas hříchů jejích pronikl až k uším Hospodina.

SALOME:

Mluv dál, Jochanaane, jsem zpita hlasem tvým!

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, princezno, princezno!

SALOME:

Mluv dál, mluv dál, Jochanaane, řekni mi, co mám učinit!

JOCHANAAN:

Nepřibližuj se ke mně, dcero sodomská, nýbrž zakrej tvář svou závojem a syp popel na hlavu svou a prchni na poušť, abys hledala syna člověka.

SALOME:

Kdo je syn člověka? Je podobně krásný jako ty, Jochanaane?

JOCHANAAN:

Odstup, odstup! V paláci slyším šumět peruti andělů smrti.

MLADÝ SYŘAN:

Princezno, zapřísahám vás, alespoň teď se vraťte!

JOCHANAAN:

Čeho zde pohledáváš se svým mečem, anděle Hospodina, Pána mého? Čeho zde pohledáváš v tomto paláci rouhačů? Ještě nepřišel den toho, jenž má zemřít oblečen ve stříbrný háv svůj.

SALOME:

Jochanaane!

JOCHANAAN:

Kdo to volá?

SALOME:

Jochanaane! Miluji tvé tělo, neboť je bílé jako polní lilie, již se nedotkla ještě ruka žencova; je bílé jako sníh, jenž leží na temenech vrchů judejských. Nejsou tak bílé růže v zahradě královny arabské, jako tvé tělo, a není ani tak bílý lem roucha soumraku, ploužícího se po listech stromů, nejsou tak bílá ňadra luny, když leží nad mořem, nic v širém světě není tak bílo jako tělo tvé. Nech mne dotknout se svého těla.

JOCHANAAN:

Odstup ode mne, dcero babylonská. Skrze ženu vkročil na svět hříchi; nemluv na mne, nechci tě slyšet. Slyším toliko slova Hospodina, Pána svého.

SALOME:

Tělo tvoje jest ohyzdné. Je podobno tělu malomocnému. Obílené zdi podobá se, ve které zmije nalezla svou skrýš, ve které štírové stavějí hnízda svá. Obílenému hrobu se podobá,

plnému odporného hnusu! Je hrozné, hrozné je tělo tvé. Ale miluji tvůj vlas, Jochanaane. Je jako hrozny vína, jako hrozny tmavého vína, jež visí z révy edomské v zemi Edomitů¹⁸. Je jako cedry libanonské, jež poskytují stín lvům i lupičům v době úkrytu denního. Dlouhé tmavé noci, kdy měsíc nesvítí, a hvězdám se stýská, nejsou tak černé. Ticho, bydlící v lesích, není tak černé, nic na světě není tak černé jako vlasy tvé – nech mne dotknout se svého vlasu!

JOCHANAAN:

Odstup ode mne, dcero sodomská. Nedotýkej se mne. Nikdo se nesmí dotknout chrámu Hospodina, Pána mého.

SALOME:

Tvůj vlas je strašný, ztuhl špínou a prachem; podobá se trnové koruně, kterou vtlačili na tvou hlavu, podobá se uzlu černých hadů, které ti otočili kolem hrdla. Tvého vlasu nemiluji. Tvoje ústa miluji, Jochanaane! Jsou jako purpurový vlys na věži ze sloni, jako granátové jablko, rozříznuté nožem ze sloni. Granátové květy, kvetoucí v tyrských zahradách, nad červeně růží červenější, nejsou tak červené; červené fanfáry trub, jež ohlašují příchod králů a nahánějí hrůzu nepříteli, nejsou tak červené. Ústa tvoje jsou červenější než nohy těch, kteří víno v kádi šlapou, červenější než nohy holubů, kteří v chrámech hnězdí a od kněží živeni jsou, červenější než nohy muže, který z lesa přichází, kde lva zabil a lesklé tygry zhlédl. Korálovou větví jsou tvoje ústa, kterou našli rybáři v přítmí hlubiny mořské, a jež je králi darem určena. Podobají se rumělce, kterou Moabští nalézají v dolech moabských, a kterou králové od nich kupují, podobají se luku krále perského, jenž je rumělkou

18 Semitský kmen sídlící na jih od Mrtvého moře. *Pozn. red.*

omalován, a na němž jsou rohy z korálů. Nic na širém světě nemá ruměně tvých úst, nech mne líbat ústa svá!

JOCHANAAAN:

Nikdy, dcero babylonská, dcero sodomská, nikdy!

SALOME:

Chci líbat tvoje ústa, Jochanaane, chci líbat tvoje ústa!

MLADÝ SYŘAN:

Princezno! Princezno! Kytice z myrty, holubice holubic, nehleďte naň, nehleďte naň! Nemluvte tak k němu, nesnesu toho! Princezno, nemluvte tak k němu!

SALOME:

Jochanaane, chci líbat tvoje ústa!

MLADÝ SYŘAN:

(vykřikne, probodne se a padne k zemi mezi Salome a Jochanaana)

SALOME:

(toho nepozoruje)

PANOŠ:

(nad mrtvolou)

Mladý Syřan se zabil! Mladý setník se zabil! Ten, jenž byl mým přítelem, se zabil. Skříňku nardu¹⁹ a zlaté náušnice jsem

19 Rostlinný materiál orientálního původu, dále vonná mast připravená z kořene stejnojmenné byliny, tradiční rostliny indické medicíny. *Pozn. red.*

mu dal, a on se zabil. Ach, nepředpovídal jsem, že se stane něco strašlivého? Sám jsem to předpověděl, a stalo se. Věděl jsem, že luna slídí po nějaké mrtvole. Ach, proč jsem ho před lunou neskryl? Kdybych jej byl ukryl v jeskyni, nebyla by ho luna zhlédla.

PRVNÍ VOJÁK:

Princezno, mladý setník se právě zabil.

SALOME:

Svá ústa nech mne líbat, Jochanaane!

JOCHANAAN:

Nejímá tě tíseň, dcero Herodie? Nepředpovídal jsem, že slyší duch můj van perutí anděla smrti odtamtud z paláce, a neobjevil se tento anděl?

SALOME:

Svá ústa nech mne líbat!

JOCHANAAN:

Tebe, dcero hanby, jediný muž toliko může ještě zachránit. Ten, o němž jsem mluvil. Jdi a hledej ho. Na jezeře galilejském v člunu sedí a káže učedníkům svým. Na břehu jezera poklekni a zvolaj naň jeho jménem. Přejde ke všem, kdož ho volají, a když k tobě přijde, poklekni u nohou jeho a pros, aby ti byli odpuštěni hříchové tvoji.

SALOME:

Svá ústa nech mne líbat!

JOCHANAAN:

Prokleta buď, dcero krvesmilné matky, buď prokleta!

SALOME:

Chci líbat tvoje ústa, Jochanaane.

JOCHANAAN:

Nechci tě vidět. Nechci tě vidět. Jsi prokleta, Salome. Jsi prokleta.

(sestupuje do cisterny)

DRUHÝ VOJÁK:

(ho následuje; je znovu slyšet řinčení řetězů a úder dveří)

SALOME:

Zlíbám tvoje ústa, Jochanaane, zlíbám je!

DRUHÝ VOJÁK:

(se vrací)

PRVNÍ VOJÁK:

Tu mrtvolu musíme odnést. Mimo mrtvoly těch lidí, které sám zabil, nechce tetrarcha spatřit žádné jiné.

PANOŠ:

Byl mi bratrem, byl mi bližší než bratr. Dal jsem mu skříňku nardu a achátový prsten, jež vždy nosil. Na večer bloudívali jsme na břehu řeky nebo pod mandlovníky, a tu mi vypravoval o své vlasti. Mluvíval tak tiše. Zvuk jeho hlasu byl jako zvuk

flétny, na níž se hraje. Hleděl také rád na svůj obraz v hladině řeky; často jsem mu to vyčítal.

DRUHÝ VOJÁK:

Máš pravdu, je nutno ukrýt mrtvolu, tetrarcha jí nesmí spatřit.

PRVNÍ VOJÁK:

Sem tetrarcha nepřijde; na terasu nepřichází, má velký strach z proroka.

VOJÁCI:

(odnášejí mrtvolu dozadu a položí ji u cisterny, když vtom vstoupí Herodes)

HERODIAS, TIGELLINUS, ŘÍMANÉ. PANÍ a MUŽI z průvodu HERODOVA. ŽIDÉ, NAZARENŠTÍ, FARIZEOVÉ a SADUCEOVÉ. OTROCI a OTROKYNĚ vyplňují po celé délce levou stranu schodiště.

HERODES:

Kde je Salome? Kde je princezna? Proč se nevrátila k hostině, jak jsem já nařídil? Ach, zde je.

HERODIAS:

Nedívejte se stále na ni, neustále se na ni díváte.

HERODES:

Měsíc má dnešního večera velmi divný vzhled. Že má dnes velmi divný vzhled? Podobá se chtivé ženě, která se všude shání po milenci. A je nahý, zcela nahý je. Mraky chtějí ho za-

stříť, ale on se nedá. Zcela nahý objevuje se na obloze a vrávorá středem mračen jako opilý žena; hledá si jistě milence, vždyť vrávorá jako opilý žena. Podobá se chtivé ženě, je-li pravda

HERODIAS:

Ach co, měsíc podobá se jenom měsíci a ničemu jinému. Vratme se, zde nemáte co dělat.

HERODES:

Chci tu zůstat! Manasse, rozlož tamhle koberce. Zažehni pochodně, přineste sem stoly ze sloni, přineste stoly z jaspisu.

OTROCI A OTROKYNĚ:

(spěchají na znamení dané Manassem do paláce a vzhůru po stupních a přinášejí koberce, jež rozkládají po podlaze; někteří přinášejí tři skvostná křesla a stoly, které postaví na vyvýšeninu vpředu; jiní přinášejí víno a ovoce; jiní upevňují na držadlech ve zdi planoucí pochodně; jiní zaujmou místo s vějíři a péry v ruce; hudebníci s dechovými nástroji, harfami, kotly a pánvicemi postaví se vpravo od cisterny)

HERODES:

Vzduch je tu osvěžující. Budu dále pít víno se svými hosty. Vyslanci cézrovu se musí vzdát všechna čest.

HERODIAS:

Kvůli nim tu nezůstáváte.

HERODES:

Ne, zůstanu, vzduch je tu tak osvěžující; pojd'te, Herodie, naši hosté čekají. Ó, noha mi sklouzla v krvi, špatné to zna-

mení, velmi špatné to znamení! Proč je tu ta krev? A co s tou mrtvolou zde? Myslíte, že jsem král egyptský, který při každé hostině ukazuje svým hostům mrtvolu? A kdo to vlastně je? Nemohu se na ni podívat.

PRVNÍ VOJÁK:

Náš setník, pane. Mladý Syřan, kterého jste před třemi dny jmenoval naším setníkem.

HERODES:

Neporučil jsem, aby byl usmrcen.

DRUHÝ VOJÁK:

Usmrtil se sám, pane.

HERODES:

Proč? Vždyť jsem jej jmenoval setníkem.

DRUHÝ VOJÁK:

Nevíme, pane. Sám se zavraždil.

HERODES:

Tot' zvláštní! Myslíl jsem, že jen římsští filozofové se sami vraždí; Tigelline, římsští filozofové se vraždí sami, že?

TIGELLINUS:

Některí; stoikové vraždí se sami, pane. Jsou to neotesaní lidé, především však velice směšní lidé, ano, velice směšní.

HERODES:

Zajisté, zavraždit se je velice směšné.

TIGELLINUS:

V Římě si z nich tropí smích. Císař složil na ně výsměšnou báseň, kterou všude recitují.

HERODES:

Ach, on složil výsměšnou báseň? Je podivuhodný, všechno dovede – ale zvláštní je, že se ten mladý Syřan usmrtil. Je mi ho líto, je mi ho opravdu líto. Vždyť byl krásný, byl tak krásný, měl tak nvyvý zrak. Vzpomínám si, že se díval nvyvě opravdu, příliš se na ni díval.

HERODIAS:

Také jiní se na ni příliš dívají.

HERODES:

Jeho otec byl králem, vyhnal jsem jej z jeho říše. A královnu, jeho matku, jste vy, Herodie, učinila svojí otrokyní! Byl tu tedy takřka jako host, a proto jsem jej učinil setníkem. Lituji, že je mrtev. Ale proč necháváte tu ležet toho mrtvého? Odstraňte ho, nemohu ho vidět, odneste jej.

VOJÁCI:

(odnášejí mrtvolu branou napravo)

HERODES:

Je tu zima, vítr fičí, že ano, že fičí vítr?

HERODIAS:

Ne, nefičí.

HERODES:

Ó ano, vítr fičí, a slyším ve vzduchu cosi jako šum křídel, jako šum obrovských perutí. Neslyšíte?

HERODIAS:

Ne.

HERODES:

Také již to neslyším, ale slyšel jsem, byl to bezpochyby vítr; už to přestalo. Ale ne, slyším to znovu, neslyšíte také? Šumí to jako úder perutí.

HERODIAS:

Říkám vám, že to nic není, jste churav, vraťme se.

HERODES:

Nejsem churav, ale zdá se, že churava je vaše dcera, vypadá tak chorobně ta vaše dcera, nikdy jsem jí neviděl tak bledou.

(usedne)

TIGELLINUS A HERODIAS:

(usednou také)

PANOŠ:

(usedne k Herodiiným nohám)

HERODIAS:

Řekla jsem vám již, nedívejte se na ni.

HERODES:

Nalejte vína! (*Stane se.*) Salome, pojď a vypij se mnou trochu vína. Mám tu výtečný druh vína. Sám císař mi je poslal. Omoč v ně své červené rtíky a podej mi potom pohár, abych jej vyprázdnil.

SALOME:

(sedíc v bráně na pravé straně)

Nemám žízně, tetrarcho.

HERODES:

Slyšíte, jak vaše dcera mi odpovídá?

HERODIAS:

Má pravdu. Proč se na ni stále díváte?

HERODES:

Přineste ovoce. (*Stane se.*) Salome, pojď a pojez se mnou ovoce. Vidím rád v ovoci stopu tvých zubů. Jen kousek ukousni tohoto plodu, ostatek sním pak sám.

SALOME:

Nemám hladu.

HERODES:

(Herodii)

Hle, jak jste vychovala svou dceru!

HERODIAS:

Dcera i já pocházíme z královského rodu! Kdežto tvůj děd byl hlídačem velbloudů a k tomu ještě zloděj.

HERODES:

Lžeš!

HERODIAS:

Víš sám, že je to pravda.

HERODES:

Salome, pojd', posad' se ke mně, dám ti trůn tvé matky.

SALOME:

Nejsem unavena, tetrarcho.

HERODIAS:

Vidíte, jaké má o vás mínění.

HERODES:

Přineste – co chci vlastně? – nevím, než přece, vzpomínám si!

HLAS JOCHANAANŮV:

Přišel čas, který jsem předpověděl, nastal již, tak praví Pán, Hospodin náš. Nastal den, o němž jsem mluvil.

HERODIAS:

Zakřikni ho, nechci slyšet jeho hlasu, uráží mne neustále.

HERODES:

Neřekl nic proti vám. A pak je to velký prorok.

HERODIAS:

Eh co, nevěřím v proroky; což může někdo předem říci, co se stane? Nikdo to neví, a k tomu ještě mne vždy uráží. Než, jak se mi zdá, bojíte se ho, ano, já vím, že se ho bojíte.

HERODES:

Nebojím se ho, vůbec se nebojím nikoho.

HERODIAS:

Než přec, vy se ho bojíte. Ne-li, proč ho nevydáte Židům, kteří si ho již po šest měsíců žádají?

PRVNÍ ŽID:

Opravdu, pane, bylo by líp, kdybyste nám ho vydal.

HERODES:

Dost o tom, řekl jsem vám již, že vám ho nevydám. Je to svatý muž, muž, který viděl boha.

PRVNÍ ŽID:

Není možná, nikdo boha neviděl od Eliáše, on byl poslední, jenž boha spatřil. V naší době bůh se již nezjeví, a proto je v zemi tolik neštěstí.

DRUHÝ ŽID:

Kdož to ví, viděl-li prorok Eliáš boha opravdu. Co viděl, byl snad jen boží stín.

TŘETÍ ŽID:

Bůh se neskrývá, ukazuje se stále a ve všech věcech zlých i dobrých.

ČTVRTÝ ŽID:

To se nesmí říkat, toť velice nebezpečno, vzalo to původ na škole v Alexandrii, kde se vyučuje řecké filozofii. Ale Řekové jsou pohané, ani obřezáni nejsou.

PÁTÝ ŽID:

Jak bůh jedná, nelze nikdy vědět, neboť tajemny jsou cesty jeho. Možná, že co se nám zdá zlým, je dobrým, a co se nám zdá dobrým, je zlým, nikdy to nemůžeme vědět, a proto se musíme všemu podvolit. Silný je bůh. Slabé i silné poráží, nešetří nikoho.

PRVNÍ ŽID:

Tak to je; bůh je strašlivý. Poráží slabé i silné, jako by byl člověk v hmoždíři drcen. Ale ten tam boha nikdy neviděl. Od Eliáše neviděl nikdo boha.

HERODIAS:

Poručte jim přece, aby mlčeli, nudí mne.

HERODES:

Slyšel jsem vyprávět, Jochanaan že prý je váš prorok Eliáš sám.

PRVNÍ ŽID:

Není možná, poněvadž od doby Eliášovy uplynulo více než tři sta let.

HERODES:

Ale někteří říkají, že je to prorok Eliáš.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Jsem přesvědčen, že je to prorok Eliáš.

PRVNÍ ŽID:

Ne, ne, není to prorok Eliáš.

HLAS JOCHANANŮV:

Vyvstal den, den Páně, a na horách slyším kroky toho, jenž bude vykupitelem světa.

HERODES:

Co je to vykupitel světa?

TIGELLINUS:

Tot' titul, patřící císaři.

HERODES:

Ale vždyť císař nepřijde do Judeje. Včera jsem dostal listy z Říma, a v nich nebylo o tom pranic. Vy však, Tigelline, byl jste minulé zimy v Římě; také jste přec o tom nic neslyšel?

TIGELLINUS:

Opravdu, pane, neslyšel jsem nic. Pouze titul vám vysvětluji.

HERODES:

Vůbec ani přijít sem císař nemůže, trpí dnou, vypravuje se, že má nohy jako slon. Také státní důvody se tomu přičítají, neboť Říma pozbývá, kdo jej opouští. Nepřijde. Leč on je pánem, zachce-li se mu, přijde. Já však nevěřím, že by přišel.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Prorok nemluvil o cézarů.

HERODES:

Ne o cézarů?

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Ne, pane!

HERODES:

O kom to tedy mluvil?

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

O Mesiášů, který se zjevil.

PRVNÍ ŽID:

Mesiáš se nezjevil.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Zjevil se a činí všude zázraky.

HERODIAS:

Ach, ach, zázraky – nevěřím již v zázraky, viděla jsem jich už příliš mnoho. (*Panoši.*) Věřjř!

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Onen muž činí opravdové zázraky. Na příklad o malé svatbě v kterémisi galilejském městečku proměnil vodu ve víno. Vypravovali mi to lidé, kteří byli při tom. A pak před branou kafarnaumskou²⁰ uzdravil dva malomocné tím, že na ně vložil ruku.

DRUHÝ NAZARENSKÝ:

Ne, v Kafarnaumu uzdravil dva slepce.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Ne, malomocní to byli, ale slepé již také uzdravil, a na jedné hoře viděli jej hovořit s anděly.

SADUCEJSKÝ:

Není andělů.

FARIZEJ:

Jsou andělé, ale nevěřím, že by s nimi ten muž byl mluvil.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Množství lidu vidělo, kterak hovoří s anděly.

SADUCEJSKÝ:

S anděly nikoliv.

HERODIAS:

Jak netrpělivou mne činí tihle lidé, jsou to dokonalí blázni!
(*Panoši.*) Nu, vějíř?

20 Starověká rybářská vesnice na břehu Galilejského jezera, podle evangelií působiště Ježíše Krista. *Pozn. red.*

PANOŠ:

(podá jí vějíř)

HERODIAS:

Vypadáte, jako byste snil, ale snít nesmíte, snílkové jsou chorobní.

(udeří ho vějířem)

DRUHÝ NAZARENSKÝ:

A pak se přihodil zázrak s dcerou Jairovou.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Ovšem, najisto, toho nelze popřít.

HERODIAS:

Tam ti jsou blázni, dívají se příliš mnoho na měsíc, poručte, aby ztichli.

HERODES:

Jaký vlastně byl ten zázrak s Jairovou dcerou?

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Mrtva byla dcera Jairova, ale on ji vzkřísil.

HERODES:

On křísí mrtvé?

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Ano, pane, křísí.

HERODES:

Nechci tomu, zakazuji mu to, nedovoluji, aby křísil mrtvé! At' ho vyhledají a řeknou mu, že mu zakazuji, aby mrtvé znovu oživoval. Kde je teď ten muž?

DRUHÝ NAZARENSKÝ:

Pane, on je všude, ale není snadno jej nalézt.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Říká se, že je teď v Samařsku²¹.

PRVNÍ ŽID:

Tot' zřejmé, že to není Mesiáš, neboť Samaritánům nepři- jde nikdy Mesiáš. Jsou prokleti, nepřinášejí nikdy obětních darů do chrámu.

DRUHÝ NAZARENSKÝ:

Před nedávnem opustil Samařsko. Myslím, že té chvíle je někde u Jeruzaléma.

PRVNÍ NAZARENSKÝ:

Ó ne, tam není, přicházím právě z Jeruzaléma. Ode dvou měsíců se o něm neslyšelo.

HERODES:

Nechť, ale musí se po něm pátrat a říci mu, že nedovo- luji, aby mrtvé znovu oživoval. Proměňovat vodu ve víno, uzdravovat malomocné a slepé může po libosti. Uzdravovat

21 Hornatá oblast v severní části nynějšího Západního břehu Jordánu. *Pozn. red.*

malomocné zdá se mi dokonce dobrým skutkem. Ale mrtvé oživovat nesmí; jaká by to byla hrůza, kdyby se mrtví vraceli!

HLAS JOCHANAANŮV:

Nevěstka, děvka, dcera babylonská, se zlatým zrakem pod kluzkými víčky! Tak mluví Hospodin bůh náš; zástupy lidu vyšlete proti ní, necht' sbírá lid kamení a kamenuje ji.

HERODIAS:

Nakažte mu přec, aby mlčel.

HLAS JOCHANAANŮV:

Necht' vůdcové vojsk mečem ji probodnou a štíty svými rozdrťí ji!

HERODIAS:

Hanebnost!

HLAS JOCHANAANŮV:

Tak chci zahladit zločiny země této. Na poučení všem ženám, by nesledovaly v ohavnostech ženy této.

HERODIAS:

Slyšíte, kterak mluví proti mně? A vy strpíte, aby urážel tak vaši choť?

HERODES:

Nevyřkl vašeho jména.

HERODIAS:

Tot' jedno, víte dobře, že hledá, jak by mne ztupil, a jsem přec vaše choť, je tomu tak?

HERODES:

Ovšem, drahá a vzácná Herodie, jste mojí choť, a předtím byla jste choť mého bratra.

HERODIAS:

Vy jste mne vyrval z jeho náručí.

HERODES:

Ovšem, já byl silnější, ale nemluvme o tom dál! Nechci, aby se o tom dál mluvilo. Mluvit' proto prorok ta slova nejstrašlivější. Nakonec vzejde z toho ještě neštěstí. Raději o tom mlčme! Veleušlechtilá Herodie, zapomínáme na své hosty. Nalej mi, ó vřele milovaná, naplňte mi znovu vínem skvostné ty pokály²², ty stříbrné a tamten ze zlata. Piji na zdraví císařovo! Jsou tu Římané, proto je nutno píti na zdraví císařovo.

VŠICHNI:

Cézar! Cézar!

HERODES:

Nevyšimla jste si, jak je vaše dcera bledá?

HERODIAS:

Co vám je do toho, je-li či není-li?

22 Pohár, číše. *Pozn. red.*

HERODES:

Nikdy jsem jí neviděl tak bledou.

HERODIAS:

Nedívejte se stále na ni!

HLAS JOCHANAANŮV:

Dne onoho bude slunce černé jako žíněné roucho kající-kovo, měsíc bude jako krev, a hvězdy budou padat k zemi, podobny nezralým plodům, padajícím z fíkovníků, a králové země budou se chvět hrůzou.

HERODIAS:

Haha, chtěla bych vidět den, o němž žvaní, kdy bude měsíc jako krev, a hvězdy padat k zemi, podobny nezralým fíkům. Jako opilec mluví ten prorok. Já však již nesnesu zvuku jeho hlasu; jeho hlas je mi protivný! Nuže, nakažte mu, aby mlčel.

HERODES:

Nikoliv; nerozumím sice tomu, co mluví, ale možná, že je to znamení.

HERODIAS:

Nevěřím ve znamení. Mluví jako opilec.

HERODES:

Snad jest opilý pouze vínem božím.

HERODIAS:

Jaké je to víno? Z které vinice pochází, v kterém lisu se upravuje?

HERODES:

(od nynějška hledí neustále na Salome)

Tigelline, za vašeho posledního pobytu v Římě, mluvil císař s vámi o –

TIGELLINUS:

O čem, pane?

HERODES:

O čem? Tázal jsem se vás, že? Zapomněl jsem, co jsem chtěl vědět.

HERODIAS:

Teď se zas díváte na moji dceru, nedívejte se na ni, řekla jsem vám to již.

HERODES:

Říkáte mi stále totéž.

HERODIAS:

Znovu vám to říkám.

HERODES:

A což znovuzřízení chrámu, o němž se tolik mluvilo? Učiní se něco v té věci? Záclona nejsvětějšího prý zmizela, že?

HERODIAS:

Sám jste ji uzmul, nevíte ani, co mluvíte. Já tu déle nezůstanu, pojdme zpátky.

HERODES:

Zatanči mi, Salome!

SALOME:

Nechce se mi tančit, tetrarcho.

HERODES:

Salome, dcero Herodiina, zatanči mi.

HERODIAS:

Nechte jí přec!

HERODES:

Poroučím ti, abys tančila, Salome.

SALOME:

Nechce se mi tančit, tetrarcho.

HERODIAS:

(smějíc se)

Vizte, jak vás poslouchá!

HERODES:

Co je mi do toho, tančí-li nebo netančí. Je mi to lhostejno, dnešního večera jsem šťasten, tuze šťasten, ještě nikdy jsem tak šťasten nebyl.

PRVNÍ VOJÁK:

Tetrarcha vypadá zachmuřeně, že? Zachmuřeně vypadá.

DRUHÝ VOJÁK:

Ano, vypadá zachmuřeně.

HERODES:

Proč bych neměl být šťasten? Císař, pán světa, pán všeho, mne má velice rád. Právě mi poslal neobyčejně cenné dary a přislíbil mi, že si dá kappadockého krále, nepřítele mého, zavolat do Říma. Možná, že ho v Římě dá ukřižovat; neboť císař může dělat, co se mu zlíbí; vždyť je pánem. Proto mám právo být šťasten – a vskutku, jsem také šťasten. Ještě nikdy jsem nebyl tak šťasten. Nic na světě nemůže porušit mého štěstí.

HLAS JOCHANAANŮV:

Na trůně bude sedět, v purpur a šarlat bude oděn. V ruce bude držet zlatou nádobu, naplněnou hříchy svými. Ale anděl srazí jej k zemi, a červům bude dáno napospas tělo jeho.

HERODIAS:

(vysmívajíc se)

Slyšíte, co o vás praví: červi budou žrát vaše tělo.

HERODES:

O mně nemluví, o mně nikdy nemluví. Mluví o králi kappadockém, nepříteli mém; jeho tělo budou červi žrát. Prorok nikdy nemluvil proti mně, jen tehdy, když jsem pojal za choť ženu bratrovu. Možná, že měl pravdu, jsteť neplodná.

HERODIAS:

Já neplodná? A to říkáte vy, vy, který se neustále ohlížíte po mé dceři, vy, který ji chcete přimět k tomu, aby tančila pro vaše potěšení? Věru, je zpozdilo tvrdit cosi takového! Já již měla dítě. Vy jste nikdy děcka nezplodil, ani se žádnou svou otrokyní. Vy jste neplodný, ne já!

HERODES:

Mlčte! Pravím, že jste neplodná. Nedala jste mi dítěte, a prorok nazývá proto naše manželství krvesmilstvem, manželstvím neblahým – bojím se, že má pravdu! Má zcela jistě pravdu. Ale teď není příhodná chvíle, aby se o tom mluvilo, teď bych chtěl být šťasten, jsem také šťasten, jsem velice šťasten, a není ničeho, čeho by se mi nedostávalo.

HERODIAS:

Těší mne, že jste v tak dobré míře, tetrarcho. Nebývá to právě vašim zvykem. Ale je již pozdě, pojd'te, vrátíme se, a nezapomeňte, že za slunce východu máme se všichni vypravit na lov. Císařovým vyslancům je přec nutno vzdát všechnu poctu, je-liž pravda?

DRUHÝ VOJÁK:

Jak zasmušile vypadá tetrarcha!

PRVNÍ VOJÁK:

Ano, vypadá zasmušile.

HERODES:

Salome, Salome, zatanči mi! Prosim tě, zatanči mi, je mi tak smutno dnes večer, ano, je mi dnes večer velice smutno.

Při vstupu sklouzl jsem v kaluži krve, toť špatné znamení, a slyšel jsem – zajisté, slyšel jsem – ve vzduchu šum křídel, jakoby úder obrovských perutí. Nedovedu si toho vyložit, je mi dnes večer tak smutno – pojd', tanči, Salome, prosím tě! Zatančíš-li mi, můžeš si pak přát, co tě napadne, a já ti to dám. Ano, zatanči, Salome, dám ti vše, co budeš chtít, byť to byla i polovina království mého.

SALOME:

(povstávajíc)

Chcete mi dát vše, zač vás požádám, tetrarcho?

HERODIAS:

Netanči, dcero má!

HERODES:

Vše ti dám, byť to byla i polovina království.

SALOME:

Chtěl byste to odpřisáhnout, tetrarcho?

HERODES:

Přisahám ti to, Salome.

HERODIAS:

Dcero má, netanči!

SALOME:

Čím se mi zapřisaháte, tetrarcho?

HERODES:

Svým životem, svojí korunou, svými bohy! Dám ti, čeho si budeš přát, a kdyby to i polovina království mého byla, jen budeš-li pro mne tančit. Ach, Salome, zatanči mi!

SALOME:

Zapřisáhl jste se mi, tetrarcho.

HERODES:

Přisahal jsem, Salome.

SALOME:

Ať vás požádám o cokoli, a byť to byla i polovina vašeho království?

HERODIAS:

Netanči, dcero má!

HERODES:

A byť to byla i polovina království mého. Jak budeš krásná, jako královna, zachce-li se ti, žádat ode mne poloviny království. Je-li pravda, že bude krásná jako královna...? Ach, je tu zima, věje studený vítr, slyším jej! A ve vzduchu šum křídel, slyším jej znovu, zdálo by se věru, že pták, velký černý pták se vznáší nad terasou. Proč se nemohu naň podívat, podívat se na toho ptáka? Jak strašný je šum jeho křídel! Je studený vítr – ale ne, není vůbec zima, naopak, je velice teplo, příliš teplo, dusím se, nalejte mi vody na ruce. (*Otroci k němu spěchají.*) Dejte mi pojist sněhu, sejměte mi plášť, rychle, rychle, sejměte mi plášť – ne, nechte ho! Můj věnec mne bolí, můj

věvec z růží. Květiny jsou jako oheň, spálily mi čelo. (*Strhne věvec z hlavy a mrští jim na stůl.*) Ach, konečně mohu vydechnout; jak červené jsou tyto listy, vypadají jako krev na bílém šátku. Co na tom, nesmí se ve všem shledávat symbol! To činí život nemožným. Spíše by se mělo říci, že krev je právě tak krásná jako růže, tak by to bylo lépe řečeno – než nemluvmе dále o tom! Ted' jsem šťasten. Mám také k tomu právo, je-li pravda? Neboť vaše dcera mi zatančí. Zatančíš mi, Salome, slíbilas mi to.

HERODIAS:

Nechci, aby tančila.

SALOME:

Zatančím vám, tetrarcho.

(dá pokyn otrokyním, které vyjdou po schodišti vzhůru)

HERODES:

Slyšíte, co praví vaše dcera? Chce mi zatančit. Jednáte úplně dobře, že mi chcete zatančit, Salome, a až skončíte tanec, připomeňte si, že můžete žádat ode mne všeho, čeho se vám zachce. Vše, čeho se vám zachce, vám dám, a byť to byla i polovina království. Odpřisáhl jsem to přece, ne?

SALOME:

Přisahal jste, tetrarcho!

HERODES:

A nikdy jsem nezrušil svého slova. Nejsem z těch, kdož slova nedodržují, neumím lhát, jsem otrokem daného slova,

a slovo mé je slovo královské. Král kappadocký lže stále, ale to není pravý král. Jeť zbabělec. Také peníze je mi dlužen a nechce mi zaplatit. I mého vyslance potupil, řekl mu pohoršlivá slova. Ale až přijde do Říma, dá ho císař ukřižovat, jsem najisto o tom přesvědčen, že bude ukřižován. A ne-li, bude červy sežrán. Prorok to předpověděl. Nu, Salome, nač čekáš?

SALOME:

Čekám jen, až mi otrokyně přinesou voňavky a sedmero závojų a sejmou mi z nohou sandály.

OTROKYNĚ:

(se vracejí a přinášejí voňavky a sedmero závojų; sejmou Salome sandály a svrchní šat a zavinou ji do závojų)

HERODES:

Bosa budeš tančit? Ach, toť je dobře, opravdu dobře. Bílým holubicím budou podobny nožky tvé, bílým kvítkům, jež se na stromě chvějí – ale ne, po krvi budeš tančit, neboť zde na zemi byla prolita krev. Nechci, aby tančila v krvi. Mohlo by to být zlé znamení.

HERODIAS:

Co je vám do toho, byť i tančila v krvi? Vy jste se v ní nabrodil dosyta!

HERODES:

Co mi je do toho? Ach, podívejte se na měsíc! Nezdá se vám, že zčervenal jako krev? Ano, prorok to předpověděl. Je-li pravda, předpověděl to? Slyšela jste to přec také? Měsíc je teď jako krev červený, nevidíte?

HERODIAS:

(vysmívavě)

Ovšem, že vidím, a hvězdy padají dolů jako nezralé fíky, ne? A slunce je tmavé, jako žíněné roucho kajícínkovo, a bázeň jímá krále země. To lze aspoň spatřit, jednou měl prorok přec jen pravdu, bázeň jímá krále země! Nuže, vraťme se, jste churav, v Římě bude se o vás vyprávět, že jste se zbláznil. Vraťme se, říkám vám, vraťme se!

HLAS JOCHANANŮV:

Kdo je ten, jenž vychází z Edomu, jenž přichází z Bozry, v říze purpurové, záře bohatstvím šatu svého, kráčeje sem ve všemohoucnosti své? Proč je šat tvůj zbarven šarlatem?

HERODIAS:

Vraťme se, hlas tohoto muže dráždí mně nanejvýš. Nechci, aby moje dcera tančila, když on do toho tak křičí. Nechci, aby tančila, když vy na ni tak hledíte, zkrátka, nechci, aby tančila.

HERODES:

Sed'te klidně, choti, královno, není vám to nic platno, nepůjdu dřív odtud, dokud neskončí tanec. Tanči Salome, zatanči mi!

HERODIAS:

Netanči, dcero má.

SALOME:

Jsem hotova, tetrarcho.

HUDEBNÍCI:

(začnou hrát)

OTROKYNĚ:

(rozsednou se do půlkruhu kolem Salome, začnou zpívat jednotvárný doprovod k hudbě, tleskají živě rukama a vyrazí hlasité výkřiky, když začne Salome dokola kroužit)

SALOME:

*(tančí tanec sedmera závojů a nakonec padne bez závoje k tetra-
chovým nohám)*

HERODES:

Ach, nádherně, nádherně! Hle, jak vaše dcera mi tančí! Pojď ke mně, Salome, abych tě odměnil. Platím dobře tanečnicím a také tobě dobře zaplatím; dám ti vše, co chceš. Mluv, co chceš?

SALOME:

(klečíc)

Přeji si, aby mi přinesli na stříbrné míse –

HERODES:

(směje se)

Na stříbrné míse, zajisté, na stříbrné míse. Je rozkošná, že? Co se ti má tedy přinést na stříbrné míse, drahá a krásná Salome, ty nejkrásnější všech judských dívek, co se ti má přinést na stříbrné míse? Mluv, ať je to cokoli, dostane se ti toho; mé poklady náležejí tobě, nuže, co je to, Salome?

SALOME:

(povstávajíc)

Hlava Jochanaanova.

OTROKYNĚ:

(zavěsí plášť na ramena Salome)

HERODES:

(povstávaje)

Ne, ne!

HERODIAS:

Dobře's řekla, dcero má!

HERODES:

Ne, Salome, ne, toho ode mne nepožádáš. Neposlouchej své matky; radí ti špatně, nesmíš jí poslouchat!

SALOME:

Neposlouchám matky. Pro vlastní potěšení žádám na stříbrné míse hlavy Jochanaanovy. Vy jste se zapřisáhl, Herode, nezapomínejte, že jste se zapřisáhl.

HERODES:

Vím, u svých bohů jsem přísahal, vím dobře. Než prosím tě, žádej ode mne čehos jiného, polovinu království ti chci dát. Ale toho, čeho teď žádáš, toho nepožaduj.

SALOME:

Žádám si od vás hlavy Jochanaanovy.

HERODES:

Ne, ne, nechci!

SALOME:

Přísahal jste, tetrarcho!

HERODIAS:

Ovšem, přísahal jste, všichni jsme vás slyšeli, přísahal jste přede všemi.

HERODES:

Bud'te zticha, s vámi nemluvím.

HERODIAS:

Moje dcera má zcela pravdu, žádá-li si hlavy toho muže. Urážkami mne zahrnul, hnusné věci mluvil proti mně. Je vidět, jak drahou jí je matka – a proto nepovol, dcero má, on přísahal, on přísahal!

HERODES:

Ticho, nemluvte na mne. Krásná Salome, je nutno být rozumnou – je-liž pravda, je nutno být rozumnou? Nikdy nebyl jsem k tobě tvrdým, měl jsem tě vždycky rád, snad až přespříliš rád. Je strašno, hrůzno, žádat toho ode mne, a vlastně se mi zdá, že toho ani vážně nemyslíš. Hlava státého jest ošklivá věc, je-liž pravda? Na tu se děvče nemá dívat. Jaké bys měla z toho potěšení? Nijaké! Ne! Ne, toho nemůžeš ode mne žádat;

jen chvíličku mne vyslyš. Mám velký, kulatý smaragd, jež mi poslal císařův oblíbenec. Podíváš-li se skrze tento kámen, uhlídáš věci, které se dějí daleko a daleko. Sám císař, jde-li do cirku, nosí podobný prsten. Ale ten můj je větší, vím to zcela jistě, je to největší smaragd celého světa. Chceš jej, chceš? Chtěj, a dám ti jej!

SALOME:

Žádám hlavy Jochanaanovy.

HERODES:

Slyš mne přec, ty neposloucháš; vyslechni mne konečně, Salome!

SALOME:

Hlavu Jochanaanovu!

HERODES:

Ne, ne, ty nechceš, říkáš to jen proto, abys mi působila bolest, že jsem se celý večer na tebe díval. Nuž ano, připouštím, mučila mne krása tvá, strašně mne mučila, a já příliš na tebe hleděl, leč nikdy už toho neučiním. Člověk nemá se dívat ani na věci, ani na osoby. Toliko v zrcadle je má pozorovat, neboť v zrcadle se nám jeví pouze masky... Ach, víno – žízním – Salome, zůstaňme přáteli. Hleď, co jsem to chtěl říci, co to jen bylo – ach, teď si vzpomínám! Salome, ne, pojd' blíž, sic neuslyšíš mých slov. Salome, znáš přece mé bílé pávy, ty krásné bílé pávy, kteří se procházejí v zahradě mezi myrtami a cypřišemi? Mají zlaté zobáky, a zrnka, která požirají, jsou zlatá, a jejich nohy jsou rudy jako purpur. Dají-li se do křiku, bude pršet, a rozestrou-li svůj chvost, stane měsíc na obloze.

Po dvou a dvou procházejí se mezi cypřišemi a tmavým myrtovím, a každého z nich střeží otrok. Někdy vylétnou vzhůru nad stromy a někdy odpočívají si na trávníku a kolem rybníka. Nikdo z králů celého světa nemá tak podivuhodných ptáků, ani sám císař. Hleď, padesát těchto pávů bude tvých, půjdou vždy za tebou, a v jejich středu budeš jako měsíc ve velkém zářivém oblaku – všichni ať patří tobě, mám jich jen sto, a žádný král na celém světě nemá takových pávů jako tito, a přece chci ti je dát všechny. Toliko mého slova mne sprost' a nevyžaduj ode mne, čeho jsi žádala.

(vypije pohár vína)

SALOME:

Dejte mi hlavu Jochanaanovu.

HERODIAS:

Dobře řečeno, dcero má! A vy se svými pávy jste směšným.

HERODES:

Ticho, stále křičíte, jako dravý pták křičíte. Zakazuji, aby se tak křičelo. Váš hlas mne mučí. Ticho, povídám. Salome, pomysli, cos učinila. Možná, že ten muž přichází od boha, věřím pevně, že přichází od boha; je to svatý muž. Prst boží se ho dotekl. Strašlivě promluvil bůh ústy jeho. Všude, v paláci jako na poušti je bůh s ním. Aspoň možno je to. Nelze to říci určitě, ale možno je, že je bůh pro něj a s ním. Jestliže zemře, může mne stihnout neštěstí. Neboť on předpověděl, že toho dne, kdy zemře, bude někdo stižen neštěstím. A tím zajisté míní jedině mne. Pomysli, že když jsem vstoupil, sklouzl jsem v kaluži krve. Pak jsem slyšel ve vzduchu šum křídel, jakoby úder obrovských perutí. Jsou to zlá znamení! A jistě bylo jich

ještě víc, já jich však nezpozoroval. Nuže, Salome, není možno, by sis přála, aby mne stihlo neštěstí. Ty toho nechceš – nuže, slyš mne dál!

SALOME:

Dejte mi hlavu Jochanaanovu.

HERODES:

Hled', ty mne vůbec neposloucháš. Bud' přece klidná, jáť jsem, jak vidíš, docela klidný. Poslechni mne: zde jsem uschoval šperk, jehož ani tvoje matka nespatriła, šperk nanejvýš vzácný. Mám náhrdelník se čtyřmi řadami perel, člověk by je mohl pokládat za měsíce, jež jsou seřazeny na stříbrných paprscích, za padesát měsíců, chycených na tenkou zlatou nit. Královna nosila je kdysi na sloni svého hrdla. Budeš-li je nosit ty, budeš krásná jako královna. Mám ametysty, jedny černé jako víno, druhé rudé jako víno s vodou smíšené. Mám topasy žluté jako oči tygrů, a topasy červené jako oči holubů, a zelené jako oči koček. Patří mi opály, světélkující chladným plamenem, jež naladují mysl tesklivě a štítí se nocí. Onyxy mám, jež vypadají jako oční bulvy mrtvé ženy. Patří mi selenity, jež se proměňují, když nastane změna měsíce, a blednou při slunce východu. Mám safíry, velké jako vejce a jako modré květiny modré, moře se v nich vlní, a měsíc nikdy neruší modravý přísvit jejich vln. Mám chryzolity a beryly, chryzoprasy a rubíny, sardonxy a jacinty a chalcedony, ty všechny chci ti dát a k tomu ti ještě koupím mnoho jiných věcí. Indický král poslal mi právě čtyři vějíře z papouščího peří, a šat z pštrosího peří jsem dostal darem od krále nubijského. Patří mi krystal, na nějž se ženy nesmějí podívat, a mladíci jen tehdy, když byli zbičováni metlami. V perleťové skřínce mám tři překrásné tyrkysy; nosí-li je někdo na čele, může vidět věci, jichž není, a nosí-li je na

ruce, může jimi ženy učinit neplodnými. Nesmírnou cenu mají tyto poklady, nejsou vůbec k zaplacení. Tot' však není ještě vše. V mahagonové skřínce spočívají dva jantarové poháry, podobné zlatým jablkům. Naleje-li nepřítel do nich jedu, jsou jako stříbrná jablka. Ve skřínce jantarem vykládané mám sandály vroubené sklem; patří mi pláště, které pocházejí ze země Sefrů, a náramky vykládané karbunkuly²³ a ledvinné kameny přivezené z města Eufratu – co tedy chceš, Salome, řekni mi, čeho si přeješ, a všechno ti dám. Všechno ti dám, čeho se ti zachce, jen jedno ne! Dostaneš plášť nejvyššího kněze, ba i oponu ze svatyně.

ŽIDÉ:

(rozhořčeně)

Ó! Ó!

SALOME:

Dej mi hlavu Jochanaanovu!

HERODES:

(klesaje na křeslo)

Lze jí dáti, čeho si žádá? Jeť pravou dcerou matky své.

PRVNÍ VOJÁK:

(jde vpřed)

HERODIAS:

(sejme z ruky tetrarchovy prsten smrti a podá jej vojákovi, který jej ihned podá katovi)

23 Tmavočervený drahokam. Pozn. red.

KAT:

(ustrne)

HERODES:

Kdo mi vzal prsten? Na mé pravici byl přece prsten. Kdo mi vypil víno? V poháru bylo přece víno. Byl naplněn vínem, a někdo je vypil. Ó věřím pevně, že někoho stihne neštěstí.

KAT:

(sestupuje do cisterny; lze opět slyšet chřest řetězů a přiražení dveří)

HERODES:

Proč jsem se zavázal slovem? Král nemá se nikdy slovem zavázat; splní-li je, je to strašlivo, a nesplní-li ho, je to neméně strašno.

HERODIAS:

Zdá se mi, že moje dcera dobře činila.

HERODES:

Jsem si jist, že se stane ještě jedno neštěstí.

SALOME:

(nakloní se přes okraj cisterny a naslouchá)

Ani zvuk se neozývá, neslyším nic, proč ten muž nekřičí? Kdyby mne chtěl někdo zabít, dala bych se do křiku, bránila bych se, nestrpěla bych toho; jen sekni, kate, povídám, sekni – nic neslyším – jeť strašlivé to mlčení. Ach! Něco padlo k zemi. Slyšela jsem něco padnout. Ten otrok má strach, jistě

že upustil meč. Nemá odvahy jej zabít. Ten otrok je zbabělec, musí se vyslat vojáci. (*Spatří Herodijina panoše a osloví ho.*)

Pojd' sem, byls přec přítelem toho mrtvého. Ještě není dost mrtvol. Řekni vojákům, aby sestoupili dolů a přinesli mi, čeho jsem si žádala, co mi tetrarcha přislíbil, co mi patří.

PANOŠ:

(*ucouvne*)

SALOME:

(*obrábí se k vojákům*)

Vojáci, pojd'te sem, sestupte dolů a přineste mi hlavu toho muže.

VOJÁCI:

(*ucouvnuu*)

SALOME:

Tetrarcho, tetrarcho, rozkažte přeci, aby mi přinesli hlavu Jochanaanovu. (*Velká černá ruka, ruka katova, vystrčí se z cisterny, nesouc na stříbrné míse hlavu Jochanaanovu. Salome ji uchopí, Herodes zastře si pláštěm tvář, Herodias se usmívá a ovívá se vějířem. Nazarenští pokleknou a modlí se.*) Ach, nechtěls mi dát zlíbat svých úst, Jochanaane, nyní chci je zlíbat, svými zuby je nakousnu jako zralé ovoce. Ano, zlíbám teď tvoje ústa, Jochanaane. Neřekla jsem ti, že tě teď zlíbám? Ale proč se na mne nedíváš, Jochanaane? Tvé oči, jež byly tak strašlivé, plné barvy a pohrdání, jsou teď přivřeny, proč jsou teď přivřeny? Otevři je! Pozdvihni svoje víčka, Jochanaane. Proč se na mne nedíváš, máš přede mnou strach, Jochanaane, že se na mne nedíváš? A tvůj jazyk, jenž jazyku hadímu pod-

ben vystříkoval jed, Jochanaane, ta rudá zmije, jež mne svým jedem postříkla, nic teď už neříká! Tot' je přece zvláštní, že? Čím to, že ta rudá zmije se již nehýbe...? Pohrdl jsi mnou, Jochanaane, zapudil jsi mne, potupná slova vyřkl jsi proti mně. Jako s běhnou jednal jsi se mnou, se Salome, s dcerou Herodiinou, princeznou judejskou – a teď, Jochanaane, já žiji ještě, ty však mrtev jsi, a tato tvá hlava je má; teď mohu s ní činit, čeho se mi zachce. Mohu ji hodit psům a ptákům v povětří – ach, Jochanaane, Jochanaane, byls jediným mužem, kterého jsem kdy milovala! Všech ostatních jsem se jen štítila, ale tys byl krásný: Tvé tělo se podobalo sloupu ze sloni, stojícímu na stříbrném podstavci, podobalo se zahradě plné hroznů a stříbrných lilií, bylo jako stříbrná věž, vykrášená štíty z kosti slonové. Nic na širém světě nebylo tvého těla bělejší, nic na širém světě černější vlasu tvého, a nic na světě rudé tak jak ústa tvá. Tvůj hlas byl obětní nádobou, z níž se linuly drahocenné vůně, a když jsem na tebe pohlédla, podivuhodné zvuky mi zazněly. Ach, proč jsi se na mne nepodíval, Jochanaane? Svými rukama a svým rouháním zakryl jsi mi svou tvář. Před očima sis držel závoj toho, jenž chce vidět svého boha. Teď zíráš na svého boha, Jochanaane – ale mne, mne jsi nikdy neviděl. Kdybys mne byl viděl, byl bys mne miloval. Spatřila jsem tě, Jochanaane – a milovala jsem tě. Ach, jak jsem tě milovala! Miluji tě ještě, Jochanaane, tebe jediného, žízním po tvé kráse a hladovím po tvé lásce. Ni víno, ni ovoce nedovedou ztišit lačné mé žádosti. Co nyní učiním, Jochanaane? Řeky ani širé vody neuhasí lásky mé. Princeznou jsem byla – tys mnou pohrdl; pannou jsem byla – tys mne ženou učinil; cudná jsem byla – tys zažehl oheň v krvi mé. Běda, že jsi se na mne nepodíval, Jochanaane! Kdybys mne byl uzřel, byl bys mne miloval. Vím to, vím, miloval bys mne, neboť tajemství lásky je nad tajemství smrti. Jenom na lásce záleží!

HERODES:

Vaše dcera je hnusná, nadobro hnusná! Věru, těžkého zločinu se dopustila, toť zločin proti neznámému bohu jakémus.

HERODIAS:

Schvaluji dcery svojí čin a chci tu teď zůstat.

HERODES:

(povstává)

Cizoložná žena mluví tak! Pojd'te, nechci tu nadále setrvat, pojd'te, pravím vám, vím, že se blíží neštěstí. Manasse, Isašare, Ozio, zhastež pochodně, nic už nechci vidět, nechci, aby mne cokoli vidělo. Zhastež pochodně, ukryjte měsíc, ukryjte hvězdy, Herodie, ukryjme se sami ve svém paláci, hrůza mne požívá.

(Všichni se zvednou a jdou skrze bránu a vzhůru po schodišti.)

OTROCI:

(zhasí pochodně. Hvězdy zmizí, velký mrak zakryje měsíc, jeviště stane se temným)

TETRARCHA:

(chystá se jít vzhůru po schodišti)

SALOME:

Ted' jsem zlíbala tvá ústa, Jochanaane, zlíbala jsem ústa tvá. Na tvých rtech byla hořká chuť, byla to chuť krve, byla to chuť lásky? Říká se, že láska je hořká – leč toť je lhostejno, lhostejno, zlíbala jsem ústa tvá, Jochanaane, zlíbala jsem ústa tvá.

(Měsíční paprsek osvětlí Salome.)

HERODES:

(se obrátí a spatří ji)

Zabte tu ženu!

VOJÁCI:

(vyrazí vpřed a rozdrťí svými štíty Salome)

KONEC

Oscar Wilde

Salome

Edice Světové drama v českých překladech

Překlad Otakar Theer

Ilustrace na obálce Eroshka/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 3. 12. 2018

ISBN 978-80-7602-422-9 (epub)

ISBN 978-80-7602-423-6 (pdf)

ISBN 978-80-7602-424-3 (prc)